

Zaak C-427/20

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

10 september 2020

Verwijzende rechter:

Finanzgericht Hamburg (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

1 september 2020

Verzoekster:

Flexi Montagetechnik GmbH & Co. KG

Verweerder:

Hauptzollamt Kiel

Finanzgericht Hamburg

Beslissing

In zaak

Flexi Montagetechnik GmbH & Co. KG

[OMISSIS] Bargteheide

- Verzoekster -

[OMISSIS]

tegen

Hauptzollamt Kiel,

[OMISSIS] Kiel

- Verweerder -

Betreffende

Rentevergoeding over terugbetaalde douanerechten

heeft de Gemeinsame Senat des Finanzgerichts Hamburg für die Länder Freie und Hansestadt Hamburg, Niedersachsen und Schleswig-Holstein (gemeenschappelijke kamer van de belastingrechter in eerste aanleg Hamburg voor de deelstaten Vrije en Hanzestad Hamburg, Sleeswijk-Holstein en Nedersaksen), vierde Senat, op 1 september 2020 [OMISSIS]

[OMISSIS] [Or. 2]

beslist:

I. De behandeling van de zaak wordt geschorst in afwachting van de prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

II. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag inzake de uitlegging van door de instellingen van de Unie vastgestelde handelingen:

„Is er van een schending van het Unierecht – als voorwaarde voor het door het HvJEU ontwikkelde Unierechtelijke recht op rentevergoeding – ook sprake wanneer een overheidsinstantie van een lidstaat een heffing in strijd met rechtsgeldige bepalingen van het Unierecht oplegt en een rechter van een lidstaat deze schending van het Unierecht vaststelt?”

[OMISSIS] [Or. 3]

Feiten:

- 1 Partijen zijn het erover oneens of over rechten die het verwerende douanekantoor (hierna: „verweerder”) bij verzoekster heeft nagevorderd, maar haar na een definitieve rechterlijke beslissing weer heeft terugbetaald, rente verschuldigd is.
- 2 Verzoekster voerde vanuit Taiwan zogenaamde musketonhaken in, die worden gebruikt voor het vervaardigen van hondensleutels. Na een controle ter plaatse kwam verweerder tot de conclusie dat deze goederen, anders dan door verzoekster was aangegeven, niet moesten worden ingedeeld onder post 8308 (douanerecht van 2,7 %), maar onder post 7907 (douanerecht van 5 %) van de gecombineerde nomenclatuur (GN). Met twee vaststellingsbesluiten vorderde verweerder douanerechten na die vervolgens door verzoekster werden voldaan.
- 3 Bij vonnis van 20 juni 2017 [OMISSIS] heeft het Bundesfinanzhof de twee navorderingsaanslagen nietig verklaard op grond dat de navordering van de invoerrechten onrechtmatig was daar de goederen hadden moeten worden ingedeeld onder post 8308 GN; het Bundesfinanzhof had geen verzoek om een prejudiciële beslissing bij het Hof van Justitie van de Europese Unie ingediend.

- 4 Verweerder heeft de door verzoekster voldane invoerrechten terugbetaald, maar heeft haar verzoek om over de door haar voldane invoerrechten rente te vergoeden voor de periode vanaf de voldoening tot aan de terugbetaling van die rechten, afgewezen.
- 5 Nadat verzoeksters bezwaar was verworpen, heeft zij beroep in rechte ingesteld. In de loop van die procedure heeft verweerder aan verzoekster gerechtelijke rente toegekend voor de periode vanaf het instellen van het beroep tegen de navorderingsaanslagen (september 2014) tot aan de terugbetaling van de door haar voldane invoerrechten (oktober 2017). In dat opzicht is het geding beslecht. Partijen zijn het nog oneens over de vraag of verzoekster ook rente kan vorderen voor de periode vanaf de voldoening van de onrechtmatig geïnde [Or. 4] invoerrechten (maart 2014) tot aan het instellen van het beroep tegen de navorderingsaanslagen (september 2014). [Or. 5]

Motivering:

- 6 [OMISSIS]
- 7 Wegens de onzekerheid over de juridische beoordeling van het geval schorst de Senat de behandeling van de zaak [OMISSIS] en verzoekt hij het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) krachtens artikel 267, tweede alinea, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) om een prejudiciële beslissing over de in het dictum geformuleerde vraag.

I. Toepasselijke bepalingen

- 8 Ter beslechting van het geding zijn de volgende bepalingen relevant:

1. Nationale bepalingen

- 9 **Abgabenordnung** (AO) (Duits algemeen belastingwetboek), in de versie gepubliceerd op 1.10.2002 (Bundesgesetzblatt I, blz. 3866):

§ 1 Werkingssfeer

(1) Deze wet geldt voor alle belastingen – met inbegrip van belastingteruggaven – die door het Duitse recht of het recht van de Europese Unie zijn geregeld, voor zover zij door de federale belastingautoriteiten of de belastingautoriteiten van een deelstaat worden beheerd. Zij is slechts onder voorbehoud van het recht van de Europese Unie van toepassing.

[...]

(3) Op andere, bijkomende fiscale verplichtingen zijn de voorschriften van deze wet, onverminderd het recht van de Europese Unie, van overeenkomstige toepassing. [...]

§ 3 Belastingen, andere bijkomende fiscale verplichtingen

(1) Belastingen zijn betalingen in geld, die geen tegenprestatie voor een specifieke dienst vormen, en door een publiekrechtelijke instantie met het oog op het verkrijgen van inkomsten worden opgelegd aan eenieder die in de situatie verkeert waaraan de wet de betalingsverplichting heeft verbonden; het verkrijgen van inkomsten kan een aanvullende doelstelling zijn.

[...]

(3) Invoer- en uitvoerrechten op grond van artikel 5, punten 20 en 21, van het douanewetboek van de Unie zijn belastingen in de zin van deze wet. [...]

(4) Andere, bijkomende fiscale verplichtingen zijn [...] rente in de zin van §§ 233 tot en met 237 [...], rente op invoer- en uitvoerrechten in de zin van artikel 5, punten 20 en 21, van het douanewetboek van de Unie [...] **[Or. 6]**

§ 37 Vorderingen uit de belastingschuldverhouding

(1) Vorderingen uit de belastingschuldverhouding zijn: de belastingvordering, de vordering tot teruggaaf van belastingen, de aansprakelijkheidsvordering, de vordering uit andere bijkomende fiscale verplichtingen, de vordering tot terugbetaling overeenkomstig het tweede lid, en de in afzonderlijke wetten geregelde vorderingen tot terugbetaling van belastingen.

(2) Wanneer een belasting, belastingteruggaaf, een garantiebetalings of een betaling uit andere bijkomende fiscale verplichtingen zonder rechtsgrondslag is voldaan of terugbetaald, heeft degene op wiens rekening de betaling is uitgevoerd, tegenover de ontvanger van de betaling een vordering tot terugbetaling van het voldane of terugbetaalde bedrag. [...]

§ 233 Basisbeginsel

Over vorderingen uit de belastingschuldverhouding (§ 37) wordt enkel rente vergoed voor zover dit wettelijk is voorgeschreven. [...]

§ 236 Gerechtelijke rente op terugbetalingen

(1) Wanneer bij of krachtens een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke beslissing, een vastgestelde belasting wordt verminderd, of een belastingteruggaaf wordt verleend, moet over het terug te betalen of te vergoeden bedrag, behoudens het bepaalde in het derde lid, rente worden vergoed, te rekenen vanaf de datum waarop het beroep aanhangig wordt tot aan de datum van betaling. [...]

2. Unierechtelijke bepalingen

- 10 a) **Douanewetboek (DW)**: verordening nr. 2913/92 van de Raad van 12 oktober 1992 tot vaststelling van het communautair douanewetboek (PB, L 302/1, met latere wijzigingen):

Artikel 241

Terugbetaling door de douaneautoriteiten van bedragen aan rechten bij invoer of aan rechten bij uitvoer en van eventueel bij de betaling van die bedragen ingevorderde rente voor kredietverlening of moratoire interest geeft geen aanleiding tot betaling van moratoire interest door genoemde autoriteiten. Moratoire interest wordt echter wel betaald:

- wanneer een naar aanleiding van een verzoek om terugbetaling genomen beschikking niet binnen een termijn van drie maanden, te rekenen vanaf de dag waarop deze beschikking werd genomen, ten uitvoer wordt gelegd;
- wanneer de nationale bepalingen daarin voorzien.

[...]

- 11 **b) Douanewetboek van de Unie (DWU):** verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en van de Raad van 9 oktober 2013 tot vaststelling van het douanewetboek van de Unie (PB, L 269/1, met latere wijzigingen):

Artikel 116

(1) Onder de bij deze afdeling vastgestelde voorwaarden wordt overgegaan tot terugbetaling of kwijtschelding van bedragen aan invoer- of uitvoerrechten, om elk van de volgende redenen:

- a) invoer- of uitvoerrechten die te veel in rekening zijn gebracht;

[...] **[Or. 7]**

(6) Terugbetaling geeft geen aanleiding tot betaling van rente door de douaneautoriteiten.

[...]

II. Relevantie van de prejudiciële vraag voor de beslechting van het geding

- 12 Uit het oogpunt van het Unierecht is het niet duidelijk of verzoekster rente kan vorderen voor de periode vanaf de voldoening van de onrechtmatig door verweerder nagevorderde invoerrechten tot aan het instellen van haar beroep tegen de navorderingsaanslagen. In het nationale recht ontbreekt voor een dergelijke rentevordering een wettelijke basis. Op de enige in dat verband in aanmerking komende bepaling, namelijk die van § 236, lid 1, AO kan verzoekster haar vordering niet baseren aangezien die bepaling enkel een recht op rente toekent voor de periode vanaf het instellen van het beroep tot aan de terugbetaling van de invoerrechten; aan die vordering van verzoekster heeft verweerder overigens ook

reeds voldaan. Het welslagen van het door verzoekster ingestelde beroep is dan ook afhankelijk van de vraag of zij haar rentevordering kan baseren op de door het HvJEU ontwikkelde Unierechtelijke recht op rentevergoeding. De Senat is evenwel niet zeker of aan de voorwaarden voor het recht op rente dat het HvJEU uit het Unierechtelijke doeltreffendheidsbeginsel heeft afgeleid, ook is voldaan in de situatie als de onderhavige waarin een overheidsinstantie van een lidstaat in strijd met rechtsgeldige bepalingen van het Unierecht rechten een heffing oplegt en een rechter van die lidstaat die schending van het Unierecht vaststelt.

III. Juridische overwegingen van de Senat

- 13 Het HvJEU heeft laatstelijk bij arrest van 18.1.2017 (Wortmann, C-365/15, dictum) geoordeeld dat wanneer rechten zijn geïnd in strijd met het Unierecht, er voor de lidstaten een uit het Unierecht voortvloeiende verplichting bestaat om aan de justitiabelen die recht hebben op de terugbetaling, de daarover verschuldigde rente te vergoeden, welke rente begint te lopen op de datum van betaling door deze justitiabelen van de terugbetaalde rechten. Dit arrest van het Hof sluit aan bij een reeks beslissingen waarbij het Hof de lidstaten uit hoofde van het Unierecht heeft verplicht om in strijd met het Unierecht geïnde rechten niet enkel terug te betalen, maar de justitiabele eveneens te vergoeden voor de verliezen die het gevolg zijn van het feit dat bedragen niet beschikbaar zijn (zie HvJEU, arrest van 27.9.2012, Zuckerfabrik Jülich, [Or. 8] gevoegde zaken C-113/10, C-147/10 en C-234/10, punt 65, en arrest van 18.4.2013, Irimie, C-565/11, punt 28). De voornoemde arresten van het HvJEU hebben met elkaar gemeen dat het Hof de nationale dan wel de Unierechtelijke rechtsgrondslag voor de te betalen rechten wegens schending van het Unierecht ongeldig of nietig heeft verklaard; de terugbetaling van de rechten was telkens gebaseerd op gebreken in de wetgeving van de lidstaat dan wel van de Unie.
- 14 In het onderhavige geding berust de terugbetaling van de invoerrechten daarentegen niet op gebreken in de wetgeving van de Unie of de lidstaat, maar op het feit dat de overheidsinstantie van de lidstaat het geldende afgeleide recht van de Unie in strijd met dat recht, dat wil zeggen onjuist, heeft toegepast; de terugbetaling van de invoerrechten berustte met andere woorden op een foute toepassing van de wetgeving.
- 15 De Senat die de beslissing heeft gegeven, heeft reeds in het tot het Hof gerichte verzoek om een prejudiciële beslissing van 26 augustus 2020 [OMISSIS] aangevoerd dat zij uit de rechtspraak van het Hof volgens welke de lidstaten de in strijd met het Unierecht geïnde rechten vermeerderd met rente moeten terugbetalen, de onderliggende gedacht afleidt dat de gevolgen van de handelingen van de Unie dan wel van de lidstaten die het Hof wegens strijdigheid met het Unierecht ongeldig of nietig verklaart, in beginsel niet mogen blijven bestaan (argument a contrario uit artikel 264, tweede alinea, VWEU). Gezien deze overweging hebben justitiabelen niet alleen recht op terugbetaling van de ten onrechte geïnde rechten, maar ook op de betaling van de overeenstemmende rente

(zie HvJEU, arrest van 27 september 2012, Zuckerfabrik Jülich, gevoegde zaken C-113/10, C-147/10 en C-234/10, punt 65; in dat verband reeds HvJEU, arrest van 12 december 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, punt 205). Alleen zo kan immers de situatie worden hersteld zoals die had moeten bestaan indien de uitvoeringshandeling van de later ongeldig of nietig verklaarde Unierechtelijke verordening dan wel de handeling waarbij de met het Unierecht onverenigbare belastingwetgeving van de lidstaat is toegepast, niet zou zijn vastgesteld (zie in dat verband ook conclusie van advocaat-generaal Sanchez-Bordona, C-365/15, punt 66). **[Or. 9]**

- 16 In het hoofdgeding gaat het er evenwel niet om de volle werking van het Unierecht te herstellen, maar een in een individueel geval genomen besluit van een overheidsinstantie van een lidstaat, die het relevante en geldende afgeleide Unierecht onjuist heeft toegepast, recht te zetten. Of en onder welke voorwaarden een individueel besluit wordt rechtgezet, dient daarentegen met name door het nationale recht te worden geregeld, dat in casu aan de partij die aanspraak op rechtsbescherming maakt enkel een recht op gerechtelijke rente toekent voor de periode vanaf het instellen van het beroep tegen de onrechtmatige navordering tot aan de terugbetaling van de voldane rechten.
- 17 Het HvJEU heeft echter in de zaak Littlewoods Retail e. a. (arrest van 19.7.2012, C-591/10), dat een geval betrof van ten onrechte door een belastingplichtige betaalde btw die een lidstaat in strijd met de in de Unierechtelijke btw-regels opgenomen voorwaarden had geheven, ook erkend dat de lidstaten verplicht zijn om in strijd met het Unierecht geheven belastingen met rente terug te betalen (punt 26). In het hoofdgeding van de zaak Littlewoods Retail e. a. vloeide de schending van het Unierecht niet voort uit een nationaalrechtelijke bepaling die, noch uit Unierecht dat nadien door het HvJEU buiten toepassing of nietig was verklaard. De schending van het Unierecht bestond erin dat het belastbare bedrag abusievelijk te hoog was aangegeven (zie conclusie van advocaat-generaal Trstenjak van 12.1.2012 in zaak C-591/10, punt 6) en werd evenmin door het HvJEU zelf vastgesteld, maar berustte louter op bevindingen van respectievelijk de overheidsinstantie en de rechterlijke instantie van de lidstaat. Het HvJEU heeft bovendien in de zaak Wortmann erop gewezen dat het „aan de verwijzende rechter staat” om na te gaan of rechten in strijd met het Unierecht zijn geïnd (zie arrest van 18.1.2017, Wortmann, C-365/15, punt 39). Ook deze uitspraak kan de stelling ondersteunen dat van een schending van het Unierecht, die voor het door het HvJEU ontwikkelde recht op rente uit hoofde van het Unierecht wordt vereist, sprake is wanneer **[Or. 10]** de overheidsinstantie van de lidstaat de rechten in strijd met rechtsgeldige bepalingen van het Unierecht int en de nationale rechter die schending van het Unierecht vaststelt.
- 18 Daarbij komt nog dat het door het HvJEU meermaals benadrukte aspect van compensatie voor vermogensnadelen die de justitiabele lijdt als gevolg van het feit dat bedragen niet beschikbaar zijn (zie HvJEU, arrest van 27 september 2012, Zuckerfabrik Jülich, gevoegde zaken C-113/10, C-147/10 en C-234/10, punt 65, en arrest van 18 april 2013, Irimie, C-565/11, punt 21), weliswaar evenzeer geldt

voor situaties waarin de justitiabele op onrechtmatige wijze rechten krijgt opgelegd doordat de overheidsinstantie van de lidstaat het Unierecht onjuist heeft toegepast, doch het voor de heffingsplichtige geen onderscheid mag uitmaken of hij rechten heeft betaald op grond van een met het Unierecht strijdige verordening of norm dan wel, zoals in casu, op grond van een eenvoudig door een douanekantoor vastgesteld besluit dat gebrekkig is en daardoor in strijd met het (Unie)recht. In beide soorten situaties beschikt de justitiabele niet over het geïnde bedrag, dat hij vrijelijk zou hebben kunnen aanwenden indien de douanediens het Unierecht juist hadden toegepast.

- 19 De Senat heeft voorts in overweging genomen dat de achterliggende reden voor de toekenning van rente volgens de rechtspraak van het HvJEU ook wel is gelegen in een verbod van verrijking (zie conclusie van advocaat-generaal Sharpston van 27.10.2011 in de gevoegde zaken C-113/10, C-147/10 en C-234/20, Zuckerfabrik Jülich e.a., punt 125). Wanneer de lidstaat bij een marktdeelnemer een bedrag int waarop hij geen recht heeft, is hij ongerechtvaardigd verrijkt. Die ongerechtvaardigde verrijking van de lidstaat doet zich evenwel voor, ongeacht de reden waarom het vermogen van de lidstaat ongerechtvaardigd is vermeerderd.
- 20 Ten slotte heeft de Senat, in overweging genomen dat het HvJEU in zijn arrest van 18 januari 2017 (Wortmann, C-365/15) heeft gewezen op omstandigheden waarin een latere rechtzetting van het aanvankelijk onjuist vastgesteld bedrag aan rechten geen recht geeft op rente (punten 29 e.v. van het arrest). Die [Or. 11] omstandigheden hebben feitelijk met elkaar gemeen dat de nieuwe berekening van de rechten wordt uitgevoerd op basis van aanvullende informatie. In het hoofdgeding is de terugbetaling van de rechten evenwel niet geschied op basis van aanvullende feitelijke informatie, maar ter uitvoering van de door de rechter van de lidstaat gegeven rechterlijke beslissing, waarbij de van overheidswege opgelegde navorderingsaanslag nietig was verklaard op grond dat de overheidsinstantie van de lidstaat het toepasselijke Unierecht onjuist had toegepast.
- 21 Gelet op de hierboven toegelichte twijfel over de uitlegging van het toepasselijke Unierecht heeft de Senat beslist het HvJEU te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de in het dictum geformuleerde vraag.

[OMISSIS]